

К.М. Метербаева^{1*}

¹Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЕРЕСЕК ТОП БАЛАЛАРЫНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ДЕРБЕСТІГІН ДАМУДА CASE STUDY ӘДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақалада мектепке дейінгі ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамытуда case study әдісінің ерекшеліктері туралы қарастырылған. Ғылыми зерттеулерді талдай отырып «case study» ұғымына анықтама берілген. Сонымен қатар, құрылымдық компоненттерін мотивациялық; мазмұнды-операциялық; ерікті деп топтайды.

Case study әдісін қолдана отырып, мектеп жасына дейінгі ересек балалардың танымдық дербестігін дамыту моделі құрылған. Модель құрастырудағы мақсат case study арқылы ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту. Модельдің мазмұнында кейс суреттері, кейс-иллюстрациялары, рөлдік жобалау түрлерін ұсынған.

Мектепке дейінгі білім беруде case study әдісін қолданудың ғылыми тәсілдерін, қағидаларын, талаптарын негіздеп, ұйымдастырылған іс-әрекеттерде кейс-тапсырмаларының әр түрін көркем әдебиет бойынша қолдану, сөйлеу тілін дамыту және қоршаған ортамен танысу бойынша ұсыныстар беріледі.

Ересек мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дербестігінің деңгейін анықтауға бағытталған диагностикалық әдістер көрсетілген.

Түйін сөздер: мектеп жасына дейінгі, ересек, case study, модель, кейс-суреттер, кейс-иллюстрациялары, рөлдік жобалау, дамыту, қалыптастыру, танымдық іс-әрекет.

Метербаева К.М.^{1*}

¹Казахский национальный женский педагогический университет,
г. Алматы, Казахстан

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДА CASE STUDY В РАЗВИТИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ САМОСТОЯТЕЛЬНОСТИ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Аннотация

В данной статье раскрывается роль метода case study в развитии познавательной самостоятельности детей старшего дошкольного возраста. На основе анализа научных исследований, автор дает определение понятию «case study», рассматриваются структурные компоненты метода-мотивационный; содержательно-операционный и волевой.

Автором предлагается модель развития познавательной самостоятельности детей старшего дошкольного возраста методом case study, в содержании которой представлены виды кейсовых рисунков, кейс-иллюстраций, ролевого проектирования.

По результатам исследования даются рекомендации по использованию различных видов кейс-заданий в организованной деятельности по художественной литературе, развитию речи и ознакомлению с окружающей средой с обоснованием научных подходов, правил, требований использования case study в дошкольном образовании. Значительное внимание уде-

ляется диагностическим методам, направленным на определение уровня познавательной самостоятельности детей старшего дошкольного возраста с использованием case study.

Ключевые слова: дошкольное, case study, модель, кейс-фото, кейс - иллюстрации, ролевое проектирование кейс, развитие, формирование, познавательная деятельность.

Meterbayeva K.^{1*}

*¹Kazakh national women's pedagogical university
Almaty, Kazakhstan*

FEATURES OF THE USE OF THE CASE STUDY METHODS IN THE DEVELOPMENT OF COGNITIVE INDEPENDENCE IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN

Abstract

This article reveals the role of the case study method in the development of cognitive independence of older preschool children. Based on the analysis of scientific research, the author defines the concept of "case study", considers the structural components of the method – motivational; content-operational and volitional.

The author proposes a model for the development of cognitive independence of older preschool children by the case study method, the content of which presents the types of case drawings, case illustrations, role-playing design

Based on the results of the study, recommendations are given on the use of various types of keis tasks in organized activities in fiction, speech development and familiarization with the environment with the justification of scientific approaches, rules, and requirements for the use of case studies in preschool education. Considerable attention is paid to diagnostic methods aimed at determining the level of cognitive independence of older preschool children using a case study.

Keywords: preschool, case study, model, case photo, case illustration, role design case, development, formation, cognitive activity

Негізгі ережелер. Case study үлкен көлемдегі ақпаратпен жұмыс істеуді қажет ететін балаларды үйретуде қолданылатын ситуациялық талдау әдістеріне жатады және дағдыларды қалыптастыру үшін нақты жағдайлардың сипаттамаларын қолданады.

Case study мектепке дейінгі ұйымдарда бақыланатын нақты жағдайға әсер ететін барлық заттар мен құбылыстарды және олардың бір-бірімен өзара әрекеттесуін түсіндіру мақсатын көздейді.

Case study-дің алғашқы қадамы – бақылауға арналған зерттеу сұрағын қою, екіншіден бақылау сұрағына жауап беретін тиісті жағдайды табу, үшіншіден бақылау бойынша ақпараттар алады, төртіншіден жиналған ақпараттарды сипаттап, талдау жасайды.

Осындай тапсырмаларды орындату барысында мектепке дейінгі ересек топ балаларында танымдық дербестігі дамытуға болады.

Кіріспе. Қазіргі қоғамның жаһандануы мен ақпараттандырылуына байланысты адамнан ойлау икемділігі, креативтілік, әлеуметтік-экономикалық және саяси талаптарға уақтылы жауап бере отырып, үнемі өзгеріп отыратын жағдайларға бейімделуге дайын болу талап етілуде. Сондықтан, МЖМБС 2022-де қойылған мақсаттарды түзетуге, оларға қол жеткізудің әдістері мен құралдарын реттеуге қабілетті тұлғаның негізгі қасиеттерінің арасында жаңа жағдайларға сәйкес дербестіктің бір түрі ретінде танымдық дербестікті дамыту маңызды болып табылады [1].

Қазіргі уақытта ересек топ мектеп жасына дейінгі балаларда танымдық дербестікті дамыту мәселесі өзекті болып табылады, өйткені мектеп жасына дейінгі бала өзін ересектердің қамқорлығынан босатуға тырысады және қажетті дағдылар мен икемділіктерді игермей-ақ көптеген міндеттерді өз бетінше шешуге тырысады.

Тұлғаның ерікті сапасы ретінде әрекет ете отырып, танымдық дербестік баланың мінезін қалыптастырады, сондықтан оның дамуына ерекше назар аудару қажет.

Танымдық дербестікті дамыту саласындағы зерттеулермен қазіргі заманның педагогтары мен психологтары белсенді айналысады. Танымдық белсенділікті ұйымдастыру, оқу процесін жандандыру, танымдық дербестіктің негізі ретінде танымдық қызығушылықтарды қалыптастыру және мектепке жасына дейінгілердің танымдық дербестігін дамыту аспектілері А.Е. Манкеш, Р.Қ. Керімбаева, К.М. Метербаева, Ғ.З. Таубаева, Белгібаева Г.Қ., және т.б. педагог-ғалымдардың еңбектерінде қарастырылса, Пустовалова Н.И., М.Қ.Бапаева, Қ.Н. Нығыметова және т.б. психологтардың еңбектерінде тұлғаның сапасы ретінде танымдық дербестіктің мәні мен ерекшелігі зерттелген.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту мақсатында және зерттек барысында төмендегідей әдістер қолданылды.

– бақылау, эксперимент, әңгіме, сипаттаманы қамтитын эмпирикалық зерттеу әдістері;
– талдау, синтез, индукция, дедукция, жалпылау, абстракциялау, модельдеу сияқты әдістерді қамтитын теориялық зерттеу әдістері.

Ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту процесінде төмендегідей принциптер қолданылды: көрнекілік (бала проблеманы анық көреді), қол жетімділік (жағдайлар балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып таңдалады), жүйелілік, белсенділік (бала танымдық іс-әрекеттің белсенді қатысушысы болып табылады), ынтымақтастық (танымдық іс-әрекет тәрбиеші мен балалардың өзара әрекеттесуі негізінде жүзеге асырылады).

Мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту бойынша іс-әрекеттер ұжымдық немесе жеке түрде тиімді өтіп, көрнекі материалдар құрал ретінде әрекет етті.

Зерттеу нәтижелері және талдау. Қазіргі уақытта ғылыми әдебиеттерде «танымдық дербестік» ұғымының әртүрлі анықтамалары және сәйкесінше оны ұйымдастырудың және оқу процесіне енгізудің әртүрлі тәсілдері бар. Сонымен, Қ.Н. Нығыметованың пікірі бойынша: «танымдық дербестік» – бұл ішкі білім беру жүйесі және олардың сыртқы көрінісі – өзін-өзі тәрбиелеудің практикалық әрекеттері. Мектеп жасына дейінгі ересек топ баланың танымдық дербестігін дамытудың жоғары деңгейінің маңызды белгілерінің бірі - баланың барлық іс-әрекеттерінің ол үшін перспективалы, маңызды міндеттерді шешуге бағынуы, барлық іс-әрекеттің мақсатқа жетуге бағытталуы [2].

Ғалым М.Қ. Бапаева танымдық дербестік деп мақсатты танымдық іс-әрекетті өз бетімен жүргізуге дайындық (қабілет немесе ұмтылыс) сияқты тұлғаның сапасын түсінеді десе, [3]. С.М. Жакупов танымдық дербестігі тұлғаның негізгі интегративті қасиеттерінің бірі ретінде қарастырылады, ол оқуға деген оң мотивтерді тәрбиелеу, білім жүйесін қалып тастыру және оларды қолдану және жаңа білім алу жөніндегі іс-әрекет тәсілдері деп тұжырымдайды [4].

Ғалымдардың зерттеулеріне сүйене отырып, біз ересек топтағы балалардың танымдық дербестігін тұлғаның интегративті сапасы ретінде қарастырамыз, оның құрылымдық компоненттері, біздің ойымызша, келесідей компоненттерге топтаймыз: мотивациялық; мазмұнды-операциялық; ерікті.

Компоненттердің әрқайсысын бөлек қарастырдық.

Мотивациялық компонент зерттелетін объектіге, оның қасиеттеріне, мақсатына және таным процесіне танымдық қызығушылықтың болуын болжайды. Бұл компонент балаларды белсенді танымдық іс-әрекетке шақырады.

Мазмұндық-операциялық компонент мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық белсенділігін, қарапайым ойлау операцияларын меңгеруді және әртүрлі педагогикалық мәселелерді шешу қабілетін қамтиды.

Ерікті компонент қажетті ақпаратты қабылдау үшін зерттелетін объектіге назар аударуды білдіреді.

Жоғарыда аталған барлық компоненттер бір-бірімен тығыз байланысты және баланың жеке басының сапасы ретінде танымдық дербестігінің дамуын анықтайды.

Балалардың танымдық дербестігін дамыту процесі мақсатты екенін ескере отырып, біз оның дамуына қол жеткізуге болатын тиімді әдістерін анықтадық.

Көптеген түрлі әдістердің ішінен біз мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дербестігін дамыту үшін интерактивті оқыту әдістерінің бірі ретінде case study әдісін таңдадық.

Case study – таңдау жасау мен шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыратын тиімді әдіс. Ағылшын тілінен аударғанда, «case» сөзі «жағдай», «оқиға» дегенді білдіреді. Case study – бұл жаңа қасиеттер мен іскерліктерді қалыптастыру, соның ішінде балалардың танымдық дербестігін дамытуға бағытталған [5, 172].

Case-технологияға әртүрлі әдебиеттерде түрліше анықтамалар берілген. Сол анықтамалардың ішінде келесілерді бөліп көрсетуге болады:

А.Әлімов өзінің еңбегінде case study нақты жағдайларды талдау арқылы оқыту ретінде қарастырса [6, 125], К.Ж.Бұзаубақова кейс-технологияны нақты жағдайларды талдаудың әдістемелік ұйымдастырылған процесі ретінде ұсынады (ситуациялық талдау), оның барысында балалар белгілі бір дағдыларды дамытады [7, 169].

– Кейс-стадидің басты мақсаты-әртүрлі проблемалық жағдайларды талдау және олардың шешімін табу қабілетін дамыту. Тәжірибе көрсеткендей, case study оқу-тәрбие процесіне енгізу аналитикалық және бағалау дағдыларын, командада жұмыс істеу, коммуникативтік қабілеттерді жандандыру; икемділікті, ойлаудың диалектикасын дамытуға, қойылған мәселенің неғұрлым ұтымды шешімін табу қабілеттерін дамытуға ықпал етеді [8, 58].

Бұл әдісті әзірлеуде ресейд ғалымдары Д.А. Поспелов, О.В. Козлова, Г.А. Брянский, және т.б. зерттеу жүргізсе, отандық ғалымдар, атап айтқанда: С.С. Джубатырова, Н.Г. Абулхайров, М.С. Керимбаева зерттеумен айналысқан. Бұл авторлар білімнің әртүрлі салаларында case әдісін қолдану мәселелерін қарастырады. Біздің елімізде кейс-технологиялар арқылы ересек топтағы балалардың танымдық дербестігін дамыту мәселесі іс жүзінде қарастырылмаған, бірақ ғылыми зерттеу ретінде таңдауға негіз болды.

Жоғарыда айтылғандардың негізінде біз кейс-технологиялар арқылы ересек топ балаларының танымдық дербестіктігін дамытудың үлгісін әзірледік, ол төмендегі 1-кестеде келтірілген.

Кесте 1-Кейс-технологиялар арқылы ересек топ балаларының танымдық дербестіктігін дамытудың үлгісі (моделі)

Мақсаты: case study арқылы ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту		
Жасырын кезең	Қолдау кезең	Қалыптасу кезең
Міндеті: зерттелетін объектіге және таным процесіне танымдық қызығушылықты қалыптастыру	Міндеті: мектеп жасына дейінгі ересек балалардың танымдық белсенділігін дамыту	Міндеті: мектеп жасына дейінгі ересек балалардың танымдық дербестікті дамыту
Нормативтік		
Принциптері: көрнекілік, қол жетімділік, жүйелілік, белсенділік, ынтымақтастық, тәрбиенің өмірмен байланысы. Тәсілдер: белсенділік, жүйелік, тұлғаға бағытталған. Талаптар: кейс оны құру мақсатына нақты сәйкес, балалардың жас ерекшеліктеріне сай белгілі бір қиындық деңгейіне ие болуы қажет; мектеп жасына дейінгі балаларда аналитикалық және сыни ойлауды дамытуы, өзекті, қызықты, жарқын, түрлі-түсті және түсінікті болуы керек.		
Мазмұндық		
Кейс суреттері	Рөлдік жобалау	Кейс-иллюстрациялары
Сөйлеуді дамыту: «Дүкенде», «Не зат не үшін керек», «Мен кіммін» т.б.,	Көркем әдебиет: «Үш аю», «Шалқан», «Бауырсақ», «Қызыл телпек» т.б.	Қоршаған ортамен таныстыру: «Серуен кезіндегі жағдай» «Жайлауда» «Құстар біздің досымыз» т.б.

Процессуальдық	
Әдістері: мәселенің мазмұны, ішінара іздеу әдістері, әңгіме, түсіндірме-иллюстрациялық әдістер, рөлдік жобалау және т. б. Формалары: ұжымдық және жеке. Құралдары: көрнекі материалдар.	
Нәтижелі бағалау	
Г.А. Күребаеваның «Суретші нені шатастырған?» әдістемесі	Г.А. Урунтаеваның «Күлімсіреу» әдістемесі

Модельдің мазмұнын дамыта отырып, біз психолог Е.О. Смирнованың баланы жаңа іс-әрекетпен таныстырудың анықталған кезеңдеріне (жасырын кезең, қолдау кезеңі және тәуелсіздіктің қалыптасу кезеңі) сүйендік [9, 25 б].

Жасырын кезеңде педагог мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының зерттелетін объектіге және таным процесіне танымдық қызығушылығын қалыптастырады.

Қолдау кезеңінде педагог мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық белсенділігі мен дербестігін дамытады.

Қалыптасу кезеңінде педагог мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының жеке басының ерікті сапасы ретінде танымдық дербестігі қалыптасады.

Жоғарыда аталған барлық кезеңдер бір-бірімен тығыз байланысты және педагог мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық дербестігінің белсенді қалыптасуына ықпал етеді.

Біз әзірлеген кейс-тапсырмалары арқылы мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту моделі бес жиынтықты қамтиды: мақсатты, нормативтік, мазмұнды, процессуалдық және нәтижелі-бағалау.

Мақсатты жиынтықта ересек топ балаларының танымдық дербестігін қалыптастырудың үш кезеңіне сәйкес негізгі мақсат пен міндеттер қарастырылады. Соған сай, әзірленген моделдің негізгі мақсаты: кейс-стади ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту.

Мақсатқа сүйене отырып, біз келесі міндеттерді белгіледік:

- зерттелетін объектіге және таным процесіне танымдық қызығушылықты қалыптастыру;
- мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық белсенділігін дамыту;
- мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларында танымдық дербестігін дамыту.

Нормативтік жиынтықта кейс-технологиялар арқылы ересек топ мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дербестігін дамыту принциптерін, тәсілдері мен талаптары көрсетіледі.

Ересек топтағы балаларда танымдық дербестікті дамыту процесі мақсатты болғандықтан, біз жұмыста жүйелі тәсілді қолдануды жоспарлап отырмыз. Бұл осы модельді іске асыру үшін дәйекті әрекеттер жүйесімен бірге қарастырылады. Танымдық іс-әрекеттің өзі белсенділік тәсілі аясында жүзеге асырылады, ол өз кезегінде балалардың бастамашылығы мен белсенділігін көрсетеді.

Тәрбие-білім беру процесін әр баланың жас және жеке бас ерекшеліктерін ескере отырып жүзеге асыруды жоспарлап отырмыз. Осылайша, мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамыту процесі тұлғаға бағытталған тәсілді қамтамасыз ету болып табылады. Ересек топтағы балалардың танымдық дербестігін дамыту моделі зерттеу әдіснамасында ашылған принциптерге негізделген.

Кейс белгілі бір талаптарға сай болуы керек: оны құру мақсатына сәйкес келу, балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес белгілі бір қиындық деңгейіне ие болу, мектеп жасына дейінгі балаларда аналитикалық және сыни ойлауды дамыту, өзекті, қызықты, жарқын, түрлі-түсті және түсінікті болуы керек.

Мазмұндық жиынтықта мектепке дейінгі білім берудің үлгілік оқу бағдарламасында берілген дағдыларға сәйкес барлық кейстердің тақырыбы қамтылады.

Мектепке дейінгі ұйымда біз әр түрлі кейстерді белсенді қолдана аламыз. Олар кейс-суреттер, кейс-иллюстрациялар, кейс-жобалау [10, 89].

Кейс суреттері-бұл белгілі бір мәселенің мазмұнын шешуді қажет ететін сурет. Бұл жағдайда кейстің өзіне балаларды осы мәселені шешуге бағыттайтын оқиғалар мен дұрыс таңдалған сұрақтарды сипаттайтын мәтін қосылады.

Мысалы, баланың сөйлеуін дамытуға бағытталған ұйымдастырылған іс-әрекетке байланысты кейс тапсырмасы «Не зат не үшін керек». Мақсаты – баланың сөздік қорын толықтыру және бекіту.

Кейс-иллюстрация – бұл мектеп жасына дейінгі ересек топ балаларына нақты өмірден алынған проблемалық жағдайды көрсететін иллюстрация. Оның мақсаты – проблемалық жағдайды талдау, осы жағдайды шешудің мүмкін нұсқаларын қарастыру және олардың ең оңтайлысын таңдау. Кейс-иллюстрациясы ашық, түрлі-түсті, қол жетімді, барлық қажетті ақпаратты көрсетуі керек. Жағдайаттар баланың күнделікті іс-әрекетінде кездескен немесе кездесуі мүмкін мәселелерді қамтуы керек.

Мысалы, «Сәуле қуыршақтан айырылды». Кейске мәтін: кішкентай қыз Сәуле қуыршағын жоғалтып, жылайды. Оның досы абдырап қалды және не істеу керектігін білмейді. Досыңызға көмектесіп, оған кеңес берейік. Бірінші нұсқа: Сәуленің досы басқа балалармен бірге ойнап жүре алады. Екінші нұсқа: досы Сәулеге назар аудармай қуыршақтармен өзі ойнауды жалғастыра алады. Үшінші нұсқа: досы қуыршақтарын Сәулемен бөлісе алады.

Рөлдік жобалау – бұл кейс-стадидің бір түрі. Бұл кейстің мәні белгілі бір рөлдерді ойнауда. Мектеп жасына дейінгі балаларға берілген сипаттамаларға сәйкес белгілі бір рөлді дербес жобалауға және ойнауға мүмкіндік береді. Кейс балалардың қарым-қатынас дағдылары мен іскерлігін дамытуға ықпал етеді, олардың әртүрлі іс-әрекеттердегі дербестігін арттырады, әлеуметтік тәжірибені кеңейтеді, әртүрлі жағдайларда мінез-құлықтың белгілі бір нормалары мен ережелерін біледі, бұрыннан бар білімі мен тәжірибеге сүйене отырып, өз шешімдерін қабылдау қабілетін дамытады.

Мәселен, «Қарлығаштың құйрығы неге айырық?» ертегісін оқыдық. Ертегі мазмұны бойынша сұрақ-тапсырмалар бердік. Яғни, суреттерде осы жағдайды шешудің бірнеше нұсқасын ұсына алдық.

Жоғарыда келтірілген кейс-тапсырмаларын білім беру және тәрбие іс-әрекетінің белгілі бір кезеңдерінде қолдануға болады. Барлық қолданылған жағдайлардың тақырыбы таныс әдеби шығармалардан алынуы немесе нақты оқиғаларға негізделуі мүмкін. Әр кейсті білім беру дағдыларына қарай сәйкестендіруге және оның мазмұнын ашуға болады.

Біздің модельдің процессуалдық жиынтығына балалардың танымдық дербестігін дамыту әдістері, формалары мен құралдары кіреді.

Мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс істеуге кейс-технологияны енгізу бізге келесі әдістерді қолдануға мүмкіндік береді: түсіндірме-иллюстрациялық (жағдайларды көрнекі түрде көрсетеміз), мәселе мазмұнының әдістері (мәселені алға тартамыз және оны шешудің бірнеше нұсқасын ұсынамыз), ішінара іздеу әдістері, әңгіме, рөлдік жоба (балалардың жағдайларды ойнауы).

Нәтижелі бағалау жиынтығында әртүрлі әдістерді қолдана отырып, ересек топ балаларының танымдық дербестігінің даму деңгейін диагностикалауға мүмкіндік береді. Біз өз жұмысымызда диагностикалық әдістемені Г.А. Күребаеваның «Суретші нені шатастырды?» әдістемесі мен Г.А. Урунтаеваның «Күлімсіреу» әдістемесін қолдандық.

«Күлімсіреудің» диагностикалық әдістемесі мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық іс-әрекетінің келесі ерекшеліктерін анықтауға көмектесті: логикалық ойлау және ойлау қабілеті, ұтымды шешім қабылдау қабілеті, балалардың дербестік деңгейін анықтау.

Тестілеу келесідей жүргізілді: балаға күлкілі суреттері бар суретті қарастырып, бәрі дұрыс салынғанын анықтау ұсынылады, егер суретте біреуі дұрыс емес немесе оның орнында басқалай бейнеленген болса, онда оған не көрсетілмегенін және шын мәнінде қалай

болу керектігін түсіндіруді ұсындық. Мысалы: арқанмен секіретін бақа, қыста өзенге шомылатын балалар немесе балапандарды тамақтандыратын үйрек.

Бұл тестілеуге небәрі 3 минут уақыт беріледі. Бала қаншалықты көп қателіктер тапса, оның көрсеткіштері соғұрлым жақсы болады. Ең жоғары балл алу үшін бала суреттен 7 қатені табуы керек.

Тестілеу нәтижелерін талдай отырып, келесі критерийлерге назар аудардық: күлкілі заттарды табудың дұрыстығы; бейнеленген нәрсенің қисынсыздығын түсіну дәрежесі; танымдық дербестік деңгейі. Тестілеу нәтижелері он балдық шкала бойынша деңгейлеріне байланысты төмендегідей қойылды:

Өте жоғары деңгей: 10 балл. Бала барлық күлкілі заттарды атады, ненің дұрыс емес екенін түсіндіреді және қалай болу керектігін айтады.

Жоғары деңгей: 8-9 балл. Бала барлық күлкілі заттардың максималды санын табады, бірақ бір немесе екі күлкілі заттың сипатын түсіндіре алмайды немесе шын мәнінде қалай болуы керектігін айтуда қиналады.

Орта деңгей: 4-7 балл. Бала барлық күлкілі нәрселерді табады, қателіктерді байқайды, бірақ табылған күлкілі заттарды түсіндіре алмайды, сонымен қатар өзінің дұрыс нұсқасын ұсына алмайды

Төменгі деңгей: 0-3 балл. Бөлінген уақыт ішінде бала төрт-бес қатеден артық таба алмайды.

«Суретші нені шатастырды?» диагностикалық әдістемесі. Осы әдістеменің көмегімен балалардың логикалық ойлау деңгейін, тапқырлығын, танымдық дербестігін анықтауға болады.

Диагностика келесідей жүзеге асырылды: балаға әртүрлі жануарлар, заттар, құбылыстар бейнеленген суреттерді қарастыру және бәрі дұрыс салынғанын анықтау ұсынылады, егер суретте біреуі дұрыс көрсетілмесе, онда одан ненің дұрыс көрсетілмегенін және шын мәнінде қалай болу керектігін түсіндіруді сұрадық. Мысалы: саңырауқұлақтар ағашта өседі, балықтар аспанда ұшады немесе үйрек сүйекті жейді.

Бұл тестілеуге 4 минут беріледі. Осы уақыт ішінде бала суретшінің 10 қателігін табуы керек. Баланың өздігінен жұмыс істеп, бәрін бірден түсіндіргені жөн. Осы тестілеудің нәтижелерін талдай отырып, қателерді табудың жылдамдығы мен дұрыстығы; қателіктерді табудағы балалардың дербестігіне назар аудардық. Тестілеу нәтижелері он балдық шкала бойынша деңгейлеріне байланысты төмендегідей қойылды:

Өте жоғары деңгей: Берілген уақыт ішінде бала барлық қателіктерді атайды және оларды түсіндіреді (10 балл).

Жоғары деңгей: Бала қателіктердің максималды санын табады, бірақ бір немесе екі қатені түсіндіре алмайды (8-9 балл).

Орта деңгей: Бала барлық нәрселерді табады, бірақ жануарларды немесе заттарды бейнелеудегі үш-төрт қатені түсіндіре алмайды (4-7 балл).

Төменгі деңгей: Бөлінген уақыт ішінде бала төрт-бес қатеден артық таба алмайды (0-3 балл).

Осылайша, осы әдістемелерді анықтау және бақылау экспериментінде қолдана отырып, біз оны одан әрі дамыту мақсатында балалардың танымдық дербестік деңгейін анықтай алдық.

Қорытынды. Мектепке дейінгі білім беруде case-технологияларды қолдануға қойылатын талаптар жоғарыда аталған барлық қағидаттарды, тәсілдерді, сақтаған кезде балалардың танымдық дербестігін дамыту моделі тиімді болады.

Мектепке дейінгі білім беруде case study пайдалану тетігі келесідей құрылды:

Бірінші кезеңде мектеп жасына дейінгі балалар жағдаймен танысты, педагог балаларды ынталандырды, оң көзқарас қалыптастырды. Осыдан кейін балалар педагогпен бірге мәселені бөліп, мақсатты анықтады.

Екінші кезеңде педагог балалардың танымдық іс-әрекетін дұрыс таңдалған сұрақтардың көмегімен белсендірді, эмоционалды көңіл-күйді қолдады және олардың іздеу әрекетін үйлестіру жұмыстарын жүргізді. Талдау нәтижесінде мектеп жасына дейінгі балалар педагогпен бірге іс-қимыл жоспарын жасады.

Үшінші кезеңде олар өз дәлелдерін келтірді, ойланды, қабылданған шешімді талдады және қорытынды жасады.

Бұл әдісті мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс жасауда жүйелі қолдану осы жас кезеңінде белсенді дами бастаған ауызша-логикалық ойлауды дамытуға ықпал етті. Модельді енгізу балалардың танымдық белсенділігін дамытуға ғана емес, сонымен қатар ойлаудың дербестігін қалыптастыруға, білімді кеңейтуге, дағдыларды бекітуге, іскерлікті игеруге, адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеуге ықпал ететіндігіне көз жеткіздік. Кейс тапсырмаларын ұйымдастырылған іс-әрекеті процесінде ғана емес, басқа да күн тәртібіндегі білім-тәрбие процесі барысында да жүзеге асырылды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығы)
- 2 Балалар психологиясы: оқулық / Ж.Қ. Дүйсенова, Қ.Н. Нығыметова; Алматы, Альманах, 2020. – 333 б.
- 3 Бапаева М.Қ. Педагогикалық проблема ретінде танымдық дербестік // VIII Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары, 2018. – 21 б.
- 4 Жакупов С.М. Психологическая структура процесса обучения. – 2 изд. - Алматы: К, азақ университет, 2009. - 308 с.
- 5 Шимутина Е.Н. Использование кейс-технологий в учебном процессе // Образовательные технологии - 2009. № 2. – С. 172-180
- 6 Әлімов А. Интербелсенді әдістерді жоғары оқу орындарында қолдану. – А., 2009. –Б. 252-253
- 7 Бұзаубақова Қ.Ж. Жаңа педагогикалық технология. –А., 2004. – 208 б.
- 8 Гладких И. В. Методические рекомендации по разработке учебных кейсов // Вестник Санкт-Петербургского университета. - 2005. - №2. – С. 169–194
- 9 Смирнова Е.О. Развитие воли и произвольности в раннем и дошкольном возрастах. – М.: Издательство «Институт практической психологии», 2018. – 256 с.
- 10 Дружинина М.А. Технология кейс-стади в работе с дошкольниками. – Тольятти: Издательство ТГУ, 2019. - 89 с.

References:

1. Mektepke deingі tarbieh men okytudyn memlekettik zhalpyga mindetti standards (Kazakhstan Republikasy Oku-agartu ministrin 2022 zhylygы 3 tamyzdagi No. 348 buyrygy)
2. Balalar psychologists:okulyk/Zh.K. Duysenova, K.N. Nygymetova; Almaty, Almanac, 2020.– 333 b.
3. Bapaeva M.K. Pedagogikalyk problema retinde tanymdyk derbestik // VIII Halykaralyk gylym-praktikalyk conference materialdary, 2018. – 21 b.
4. Zhakupov S. M. . Psychological structure of the learning process. — 2nd ed. – Almaty: K, azak, University, 2009. - 308 p.
5. Shimutina E.N. The use of case technologies in the educational process // Educational technologies - 2009. No. 2. – pp. 172-180
6. Alimov A. Interbelsendi adisterdi zhogary oku oryndarynda koldanu. – A., 2009. – B. 252-253
7. Buzaubakova K.Zh. Modern educational technologies. New pedagogical technology. – A., 2004. - 208 P..
8. Gladkikh I. V. Methodological recommendations for the development of educational cases // Bulletin of St. Petersburg University. - 2005. - No.2. – pp. 169-194
9. Smirnova E.O. The development of will and arbitrariness in early and preschool age. – М.: Publishing House "Institute of Practical Psychology", 2018. – 256 p.
10. Druzhinina M.A. Case study technology in working with preschoolers. – Togliatti: TSU Publishing House, 2019. - 89 p.